

ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФІЛОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан філологічного
факультету

Юрій Бідзіля Юрій БІДЗІЛЯ

30 червня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПРИКЛАДНЕ УКРАЇНСЬКЕ МОВОЗНАВСТВО

Рівень вищої освіти	перший (бакалаврський)
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Спеціалізація	035.01 Українська мова та література
Освітня програма	Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «**Прикладне українське мовознавство**» (**Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія**) для здобувачів вищої освіти галузі знань 03 **Гуманітарні науки** спеціальності 035 **Філологія** спеціалізації 035.01 **Українська мова та література** освітньої програми «**Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність**».

Розробник: Шкурко Галина Вячеславівна, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови ДВНЗ «Ужгородський національний університет».

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні **кафедри української мови**.

Протокол № 12 від 26 червня 2023 року

Завідувач кафедри Наталія ВЕНЖИНОВИЧ

Схвалено науково-методичною комісією **філологічного факультету**.

Протокол № 8 від 29 червня 2023 року

Голова науково-методичної комісії Василь ШАРКАНЬ

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 5 (в т.ч. 1 кредит ЄКТС – курсова робота)	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 150	1-й	1-й
Кількість модулів – 2	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – 4	2-й	2-й
	Лекції:	
	30	18
	Практичні (семінарські):	
	30	2
Вид підсумкового контролю: іспит	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: комбінований	Самостійна робота:	
	60	100
	Індивідуальна робота:	
	30	30

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни «Прикладне українське мовознавство мовознавство. Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія» – ознайомити здобувачів вищої освіти з системою звукових одиниць сучасної української літературної мови; навчити їх виявляти типи звукових змін у мовленнєвому потоці та з'ясувати способи і засоби передавання звукового мовлення на письмі; розуміти теоретичне і практичне значення вивчення фонетичної системи сучасної української мови; формувати вміння і навички виконувати фонетичний, фонологічний, орфоепічний та орфографічний аналіз тексту; опанувати фонетичні, орфоепічні та орфографічні норми сучасної української літературної мови, дотримуватися їх під час здійснення науково-дослідної, інформаційної й документознавчої діяльності, у сфері міжкультурної комунікації.

Завдання:

- аналіз фонетичних, фонологічних, орфоепічних, графічних та орфографічних особливостей сучасної української літературної мови;
- характеристика системи фонем сучасної української літературної мови;
- з'ясування природи, історичної основи, типології фонетичних процесів;
- характеристика основних елементів інтонації (фразового наголосу, мелодики, пауз тощо);
- дослідження структури складу та наголосу;
- формування навичок виконання фонетичного, фонологічного, орфоепічного та орфографічного аналізів мовних одиниць;
- забезпечення досконалого володіння орфоепічними, акцентуаційними, графічними, орфографічними нормами сучасної української літературної мови, вироблення навичок самоконтролю за їх дотриманням;
- розвиток комунікативної компетенції професійного спілкування філолога.

Відповідно до освітньої програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність», вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких компетентностей:

ІК – Здатність розв'язувати складні спеціалізовані практичні завдання в галузі філології (лінгвістики, літературознавства, фольклористики) в процесі професійної діяльності або навчання, що передбачає застосування концептуальних методів освітніх наук, предметних знань, теорії та методів філологічної науки і характеризується комплексністю та невизначеністю умов науково-дослідницької діяльності.

ЗК1 – Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

ЗК2 – Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної галузі, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, вести здоровий спосіб життя.

ЗК3 – Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК5 – Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово.

ЗК7 – Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК8 – Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК9 – Здатність використання сучасних інформаційних і комунікаційних технологій.

ЗК10 – Здатність проведення досліджень на належному науковому рівні.

ЗК11 – Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК12 – Уміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.

ЗК13 – Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ПК1 – Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

ПК2 – Здатність використовувати в професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

ПК3 – Усвідомлення методологічного, організаційного та правового підґрунтя, необхідного для досліджень та/або інноваційних розробок у галузі філології, презентації їх результатів професійній спільноті та захисту інтелектуальної власності на результати досліджень та інновацій.

ПК4 – Здатність професійно застосовувати поглиблені знання з обраної філологічної спеціалізації для вирішення професійних завдань.

ПК5 – Здатність використовувати в професійній діяльності знання з теорії та історії мов(и), що вивчаються(ється).

ПК6 – Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

ПК7 – Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв’язання професійних завдань.

ПК8 – Здатність використовувати сучасні наукові методи філологічних досліджень, добирати, аналізувати, систематизувати й синтезувати фактичний лінгвістичний, літературний матеріал; узагальнювати підсумки виконаного дослідження та формулювати його новизну; оформляти згідно зсучасними вимогами та презентувати результати наукового дослідження в усній чи письмовій формі, послуговуючись відповідним термінологічним апаратом.

ПК10 – Здатність управляти інформацією; здатність працювати самостійно; готовність здійснювати перевірку процесів збору, аналізу і систематизації інформації на основі різних її джерел (спеціалізованої літератури, ЗМІ, перспективного наукового, творчого досвіду тощо).

ПК11 – Здатність здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний (залежно від обраної спеціалізації)аналіз текстів різних стилів та жанрів.

ПК13 – Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються, описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПК14 – Здатність вільно, гнучко й ефективно використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і регістрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв’язання комунікативних завдань у різних сферах життя.

ПК15 – Усвідомлення засад і технологій створення текстів різних жанрів і стилів державною та іноземною (іноземними) мовами.

ПК17 – Здатність до надання консультацій з дотримання норм літературної мови та культури мовлення.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Передумовами вивчення навчальної дисципліни **ОК 12. Прикладне українське мовознавство** є опанування таких навчальних дисциплін освітньої програми:

ОК 12. Прикладне українське мовознавство. Лексикологія. Семасіологія. Фразеологія. Лексикографія

ОК 7. Основи лінгвістики

ОК 5. Латинська мова

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньої програми «**Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність**», вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідну інформацію з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	ПРН 2
Організовувати процес свого навчання й самоосвіти.	ПРН 3
Розуміти основні проблеми філології та підходи до їх розв’язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.	ПРН 7

Знати й розуміти систему мови, загальні властивості літератури як мистецтва слова, історію мови (мов) і літератури (літератур), що вивчаються, і вміти застосовувати ці знання в професійній діяльності.	ПРН 8
Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.	ПРН 9
Знати норми літературної мови та вміти їх застосовувати у практичній діяльності.	ПРН 10
Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.	ПРН 12
Використовувати мову(и), що вивчається(ються), в усній та письмовій формі, у різних жанрово-стильових різновидах і реєстрах спілкування (офіційному, неофіційному, нейтральному), для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.	ПРН 14
Здійснювати лінгвістичний, літературознавчий та спеціальний філологічний аналіз текстів різних стилів і жанрів.	ПРН 15
Знати й розуміти основні поняття, теорії та концепції обраної філологічної спеціалізації, вміти застосовувати їх у професійній діяльності	ПРН 16
Мати навички управління комплексними діями або проектами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.	ПРН 18
Мати навички участі в наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.	ПРН 19
Дотримуватися норм і правил академічної доброчесності.	ПРН 20

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «**Прикладне українське мовознавство**»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Вміти добирати необхідну інформацію щодо фонетики, фонології, орфоепії, графіки та орфографії з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.	ПРН 2
Аналізувати новітні погляди на теоретичні положення фонетики, фонології, орфоепії, графіки та орфографії, простежувати зміни в правописній системі сучасної української мови; забезпечення досконалого володіння орфоепічними, акцентуаційними, графічними, орфографічними нормами сучасної української літературної мови, вироблення навичок самоконтролю за їх дотриманням.	ПРН 3
Усвідомлювати основні проблеми філології та підходи до їх розв'язання із застосуванням доцільних методів та інноваційних підходів.	ПРН 7
Осмислювати системність мови, зв'язок фонетики, фонології з іншими розділами сучасної української мови, використовувати набуті знання в професійній діяльності.	ПРН 8
Простежувати зв'язок фонетичних явищ із діалектними, аналізувати розвиток фонетичних процесів в сучасній українській мові та її територіальних різновидах.	ПРН 9
Дотримуватися фонетичних, орфоепічних та орфографічних норм сучасної української літературної мови та застосовувати їх у практичній діяльності.	ПРН 10
Аналізувати фонетичні одиниці та процеси у їхніх взаємозв'язках з іншими мовними рівнями.	ПРН 12

Використовувати українську літературну мову в усній та письмовій формі з дотриманням мовних норм для розв'язання комунікативних завдань у побутовій, суспільній, навчальній, професійній, науковій сферах життя.	ПРН 14
Сформувати навички виконання фонетичного, фонологічного, орфоепічного та орфографічного аналізів мовних одиниць.	ПРН 15
Володіти й вільно оперувати основними поняттями, теоріями та концепціями фонетики, фонології, орфоепії, графіки та орфографії, уміти застосовувати їх у професійній діяльності	ПРН 16
Вміти управляти комплексними діями або проєктами при розв'язанні складних проблем у професійній діяльності в галузі обраної філологічної спеціалізації та нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах.	ПРН 18
Брати участь у наукових та/або прикладних дослідженнях у галузі філології.	ПРН 19
Мати повагу до інтелектуальних надбань науковців, дотримуватися норм і правил академічної доброчесності.	ПРН 20

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання навчання з навчальної дисципліни «Прикладне українське мовознавство» є: іспит, модульна контрольна робота, оцінювання усних відповідей і письмових робіт, навчальна дискусія, виконання індивідуальних/командних проєктів, транскрибування текстів, тестовий контроль.

Методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

- словесні методи навчання: розповідь, бесіда, лекція, навчальна дискусія; наочні: ілюстрація, демонстрація; практичні: завдання, інтерактивні вправи тощо;
- за логікою передачі і сприймання навчальної інформації (індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні);
- за ступенем самостійності мислення студентів при засвоєнні знань (пояснювально-ілюстративні, проблемного викладу, репродуктивні, проблемно-пошукові, частково-пошукові, дослідницькі) та інші.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Форми поточного контролю: усна і письмова: групове та індивідуальне опитування, самооцінювання, взаємооцінювання, перевірка завдань та тестування за допомогою застосування Moodle, індивідуальна, самостійна робота; виконання письмових завдань і вправ; перевірка обсягу і змісту форм опрацювання джерел, моделювання і розв'язування практичних ситуацій; перевірка індивідуальних/командних проєктів.

Форма модульного контролю: письмова (тестування, виконання практичних завдань).

Форми підсумкового семестрового контролю: іспит (комбінована форма) з усними теоретичними питаннями і письмовим завданням із навчальної дисципліни в обсязі навчального матеріалу, передбаченого робочою програмою навчальної дисципліни.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне тестування та самостійна робота					Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	50	100
10	10	10	10	10		

T1, T2 ... – теми модулів.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне тестування та самостійна робота										Модульна контрольна робота	Сума
T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	T15	50	100
7	7	7	5	5	5	5	3	3	3		

T1, T2 ... T12 – теми модулів.

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття	14	30	14	30
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	1	10	1	10
Підготовка індивідуального / командного проекту	1	10	1	10
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Модульний контроль є необхідним елементом модульно-рейтингової технології навчального процесу. Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «**Прикладне українське мовознавство**» проводиться двічі на семестр, згідно з розкладом модульних контролів, визначених навчальною частиною в межах годин, які відведені на практичні заняття. До модульної контрольної роботи допускаються здобувачі вищої освіти, які виконали усі види практичних завдань. До початку модульної контрольної роботи здобувачі мають мати поточні

підсумкові бали за практичні заняття та самостійну роботу. Максимальна кількість балів, одержаних під час кожної модульної контрольної роботи, становить 50 балів.

Виконання модульної контрольної роботи передбачає тестовий контроль та письмові завдання. Тестовий блок складається із 30 завдань (30 тестів по 1 балу = 30 балів), що охоплюють теоретичний блок курсу. Практичний блок курсу перевіряється шляхом виконання завдань, оцінюється в 20 балів за успішно виконані всі види робіт.

Перескладання модульного контролю здобувачами, які отримали рейтинговий бал за модульний цикл, що відповідає незадовільній оцінці, проводиться не пізніше двох тижнів після атестаційного. Позитивні оцінки з модульного циклу не підвищуються.

Якщо здобувач набрав 60 і більше балів, то іспит може бути виставлений за результатами поточного оцінювання та модульного контролю на момент оголошення результатів. За результатами контролю знань студентів дозволяється виставлення екзаменаційної оцінки (без підсумкового іспиту) – «відмінно», «добре» та «задовільно». У разі, якщо здобувач бажає поліпшити свою оцінку, він складає іспит за всією програмою навчальної дисципліни. При цьому в підсумковій оцінці не враховуються накопичені бали.

Здобувач вищої освіти, який не з'явився на модульну контрольну роботу, або ж його модульна оцінка складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний скласти (перескласти) модуль до початку підсумкового контролю у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету.

Критерії оцінювання курсової роботи

Відповідно до освітньої програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність», із дисципліни «Прикладне українське мовознавство» передбачено написання курсової роботи.

Під час оцінювання враховуються: дотримання вимог до написання курсових робіт, якість самого наукового дослідження, уміння аргументовано захистити сформульовані положення та висновки.

Критерії оцінювання враховують:

- 1) актуальність обраної теми та ступінь її реалізації;
- 2) чіткість формулювання мети і завдань дослідження;
- 3) повноту охоплення літературних джерел та їх критичного огляду;
- 4) творчий підхід до написання курсової роботи та самостійність викладу матеріалу;
- 5) якість та ґрунтовність наукового, теоретичного, методологічного та практичного аналізу визначеної проблеми;
- 6) логічність та аргументованість отриманих результатів;
- 7) дотримання вимог до оформлення структурних частин курсової роботи;
- 8) змістовність та логічність доповіді студента під час захисту про основні результати дослідження;
- 9) правильність і чіткість відповідей на запитання членів комісії та осіб, присутніх на захисті.

Оцінка «**відмінно**» (90–100 балів) ставиться здобувачу вищої освіти за умови повного розкриття теми і мети дослідження, дотримання всіх вимог до виконання й оформлення курсової роботи, наявності в ній елементів самостійного наукового аналізу, чіткого формулювання результатів дослідження і логічних висновків, які розкривають поставлені завдання, творчого підходу до висвітлення досліджуваної проблеми, дотримання акуратності в оформленні курсової роботи. Доповідь здобувача вищої освіти на захисті логічна і змістовна, проголошена вільно, відповіді на запитання правильні і логічно аргументовані.

Оцінка «**добре**» (74–89 балів) виставляється здобувачеві, тема роботи якого розкрита, але трапляються незначні недоліки в оформленні теоретичної чи практичної частини дослідження, поверхово зроблений аналіз літературних джерел, недостатньо вдало сформульовані результати дослідження й висновки, робота загалом оформлена згідно з чинними вимогами, проте містить

окремі несистематичні помилки та стилістичні огріхи. Доповідь на захисті логічна, але відображає не всі змістові акценти курсової роботи, відповіді на запитання правильні і стислі.

Оцінку «задовільно» (60–73 бали) здобувач вищої освіти отримує, якщо недостатньо розкрита тема роботи, її зміст не відповідає цілком меті дослідження, здійснено поверховий аналіз теоретичних засад дослідження, наявний недостатній обсяг фактичного матеріалу, розділи мають реферативний характер, не містять аналізу літературних джерел та елементів наукового дослідження, висновки сформульовані з надмірною узагальненістю, неправильне оформлення курсової роботи. Доповідь на захисті прочитана за текстом, не всі відповіді на запитання правильні і повні.

Оцінку «незадовільно» (0–59 балів) ставлять здобувачеві вищої освіти в тому випадку, коли не розкрита тема дослідження, мета і зміст роботи погано пов'язані між собою, відсутній аналіз літературних джерел, переважає описовість і реферативність матеріалу, виконання дослідження має випадковий, несистемний характер, висновки не видаються достовірними, трапляються суттєві огріхи в оформленні курсової роботи. Доповідь на захисті прочитана, відповіді на запитання комісії неточні або неповні.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Шкала ECTS	Диференційована шкала	Недиференційована шкала	Мінімальний бал – максимальний бал
A	Відмінно	Зараховано	90-100
B	Добре		82-89
C	Добре		74-81
D	Задовільно		64-73
E	Задовільно		60-63
FX	Незадовільно	Не зараховано	35-59
F	Незадовільно		0-34

За результатами модульного контролю визначається підсумкова рейтингова оцінка. Оцінка за іспит визначається залежно від рейтингового балу. Загальна кількість балів, яку може отримати здобувач, – 100. Вони досягаються шляхом сумування результатів оцінок за всі види робіт.

Оцінку «відмінно» (90–100 балів, A) заслуговує здобувач, який усебічно, системно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом; вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння в нестандартних ситуаціях; засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою; засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їхнє значення для професії, яку він набуває; вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію; самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової, навчальної та методичної роботи.

Оцінку «добре» (82–89 балів, B) заслуговує здобувач, який повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях; має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправляє, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу.

Оцінку «добре» (74–81 бал, С) заслуговує здобувач, який загалом роботу виконав, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок; вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність; опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою.

Оцінку «задовільно» (64–73 бали, D) заслуговує здобувач, який знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його в майбутній професії; виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок; ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою; допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

Оцінку «задовільно» (60–63 бали, E) заслуговує здобувач, який володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання й використання його в майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

Оцінка «незадовільно» (35–59 балів, FX) виставляється здобувачу, який має суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

Оцінка «незадовільно» (0–34 бали, F) виставляється здобувачу, який володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім; допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою; не може продовжувати навчання і не готовий до професійної діяльності після закінчення університету без повторного вивчення даної дисципліни.

При виставленні оцінки враховуються результати навчальної роботи здобувача освіти протягом семестру.

До складання іспиту допускаються здобувачі вищої освіти, у яких підсумкова модульна оцінка за семестр становить не менше 35 балів і яким зараховано всі види робіт за цей семестр.

Здобувач вищої освіти, підсумкова рейтингова оцінка якого складає від 0 до 34 балів, зобов'язаний покращити її до початку підсумкового семестрового контролю під час чергування викладачів на кафедрі у строки, визначені викладачем дисципліни та погоджені деканатом факультету. Інакше здобувач не допускається до складання іспиту і в нього виникає академічна заборгованість.

Іспит з навчальної дисципліни здобувач вищої освіти може не скласти, якщо він успішно пройшов усі модульні контролі та його влаштовує підсумкова модульна оцінка. Здобувачі вищої освіти, підсумкова модульна оцінка яких становить від 35 до 59, іспит складають обов'язково. Здобувач освіти може підвищити на іспиті рейтинговий бал, при цьому, за результатами складання іспиту оцінка не може бути менша за підсумкову оцінку, яку він отримав за результатами модульних контролів.

Підсумковий семестровий контроль із дисципліни проводиться у формі екзамену із такими видами завдань: 2 теоретичні усні питання (40 балів), 4 практичні письмові завдання (60 балів). На іспит виносяться теоретичні, практичні завдання в обсязі навчального матеріалу. Оцінювання результатів навчання на іспиті здійснюється за 100-бальною шкалою. Оцінка за іспит заноситься у відомість обліку успішності.

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Основні поняття фонетики і фонології. Звукові зміни

Тема 1. Фонетика як наука та її предмет. Зв'язок фонетики з іншими розділами мови. Субординація фонетичних одиниць (фраза, синтагма, такт (фонетичне слово), енклітики і проклітики). Аспекти вивчення мовних звуків. Анатоомо-фізіологічні передумови творення мовних звуків. Артикуляція. Будова мовленнєвого апарату. Акустичні властивості мовних звуків. Психологія сприйняття мовних звуків. Емоціографія. Звуковий символізм. Звукопис. Фоностилістика. Загальна характеристика мовних звуків.

Тема 2. Фонологія як наука та її предмет. Лінгвістичний аспект вивчення мовних звуків. Поняття фонему. Звук і фонема. Функції фонему. Принципи виділення фонему. Дистрибуція. Інваріант. Алофон. Різновиди алофонів фонему сучасної української літературної мови (основний, комбінаторний, позиційний, факультативний). Транскрипція та її види (фонетична і фонематична).

Тема 3. Голосні фонему та принципи їх виділення. Розвиток наукових поглядів на кількісний і якісний склад голосних фонему сучасної української літературної мови. Фонологічні особливості голосних та їх артикуляція. Еволюція системи вокалізму сучасної української літературної мови. Класифікація голосних фонему і їх звукових виявів.

Тема 4. Приголосні фонему та принципи їх виділення. Розвиток наукових поглядів на кількісний і якісний склад приголосних фонему сучасної української літературної мови. Еволюція системи консонантизму сучасної української літературної мови. Класифікація приголосних фонему за місцем творення (за активним мовним органом), за способом творення, за участю голосу і шуму, за твердістю – м'якістю, за акустичним враженням, за пасивним мовним органом.

Тема 5. Звукові зміни. Позиційні зміни звуків. Редукція голосних. Гармонійна асиміляція. Комбінаторні зміни звуків. Акомодация голосних і приголосних. Асиміляція та її типи. Дисиміляція та її типи. Епентеза, гаплогія, метатеза, протеза, дієреза (спрощення в групах приголосних).

Модуль 2. Чергування. Суперсегментні фонетичні одиниці. Орфоепія. Графіка. Орфографія

Тема 6. Чергування звуків і фонему. Фонетичні (живі) та історичні чергування фонему. Живі (фонетичні) чергування приголосних за дзвінкістю – глухістю, за твердістю – м'якістю. Поняття милозвучності (евфонії) та немилосвучності (какофонії) в мові. Зіяння. Чергування /у/ з /ǔ/, /і/ з /ї/ як засіб милозвучності української мови.

Тема 7. Історичні чергування. Найдавніші та новіші історичні чергування голосних. Чергування /о/ та /е/ з /і/. Чергування /е/ з /о/ після шиплячих та /й/. Історичне чергування фонему /о/ та /е/ з фонемним нулем. Звукосполуки /ри/, /ли/ – /ро/, /ло/. Історичні чергування приголосних фонему. Типи, загальна характеристика. Чергування глоткового /г/ і задньоязикових /к/, /х/ із шиплячими /ж/, /ч/, /ш/. Чергування /г/, /к/, /х/ із /з', /ц', /с'. Історичні чергування приголосних фонему як наслідок впливу /й/. Історичні чергування приголосних на морфемному шві при формотворенні та словотворенні.

Тема 8. Акцентологія. Поняття словесного наголосу. Його характер. Акцентуаційна норма. Нормалізація українського літературного наголошення. Особливості наголошування слів деяких частин мови. Слова, наголошення яких пов'язане з їх семантикою. Слова з подвійним наголошуванням у сучасній українській літературній мові. Словники наголосів.

Тема 9. Склад як фонетична одиниця. Теорії складу. Типи складів. Український фонетичний складоподіл. Орфографічний складоподіл.

Тема 10. Інтоналогія. Інтонація та її складові елементи (фразовий наголос, паузи, ритміка, мелодика, тембр і темп). Фразовий наголос та його різновиди (наголос акцентної групи, синтагматичний, логічний та емпатичний наголоси). Синтагматичний наголос. Наголос акцентної групи. Емпатичний наголос. Паузи. Види пауз. Співвідношення пауз і розділових знаків. Логічні паузи. Поняття мелодики української мови. Основні типи мелодики. Функції мелодики.

Тема 11. Орфоепія як розділ мовознавства. Зв'язок орфоепії з іншими розділами мовознавства. Орфоепічні норми та їх суспільне значення. Становлення орфоепічних норм української мови. Типи орфоепічних помилок (фонетичні і фонологічні). Основні причини орфоепічних помилок.

Тема 12. Українська літературна вимова. Формування норм української літературної вимови. Порушення правил літературної вимови, типи вимовних помилок. Вимова ненаголошених голосних. Літературна вимова дзвінких і глухих приголосних. Літературна вимова твердих і м'яких приголосних. Літературна вимова звукосполучень та буквосполучень. Вимова слів іншомовного походження. Орфоепічний словник, його характеристика. Прикладний аспект дотримання норм української літературної вимови.

Тема 13. Графіка української мови, її зв'язок із фонетикою, фонологією та орфографією. Система буквених і небуквених позначок в українській мові. Алфавіт. Співвідношення між буквами українського алфавіту і фонемами української літературної мови. Принципи української графіки. Становлення українського письма. Виникнення різних видів письма. Типи стародавнього українського письма. Формування української графіки.

Тема 14. Українська орфографія. Орфографія як система загальноприйнятих правил написання. Поняття орфограми. Принципи українського правопису: фонетичний, морфологічний, диференційний (смысловий), історичний (традиційний). Становлення орфографічної системи української мови. Розвиток орфографії української мови в ХХ ст. Правописні проблеми початку ХХІ ст. Український правопис 2019 р.

Тема 15. Найважливіші правила українського правопису. Подвоєння букв внаслідок збігу та подовження приголосних. Подвоєння літер в словах іншомовного походження. Вживання апострофа в українських та іншомовних словах. Вживання м'якого знака в українських та іншомовних словах. Позначення на письмі змін приголосних при формотворенні та словотворенні. Уживання великої літери. Написання складних слів. Правопис прізвищ і географічних назв. Орфографічні словники.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин							
	Денна форма				Заочна форма			
	усього	у тому числі			усього	у тому числі		
		л	п	с.р.		л	п	с.р.
Модуль 1. Основні поняття фонетики і фонології. Звукові зміни								
Тема 1. Фонетика як наука та її предмет.	8	2	2	4	12	2		10
Тема 2. Фонологія як наука та її предмет.	8	2	2	4	12	2		10
Тема 3. Голосні фонемі та принципи їх виділення.	6	1	1	4	11	1		10
Тема 4. Приголосні фонемі та принципи їх виділення.	6	1	1	4	11	1		10
Тема 5. Звукові зміни.	12	4	4	4	19	2	2	15
Разом модулем 1	40	10	10	20	65	8	2	55
Модуль 2. Чергування. Суперсегментні фонетичні одиниці. Орфоепія. Графіка. Орфографія								
Тема 6. Чергування звуків і фонем.	8	2	2	4	6	2		4
Тема 7. Історичні чергування голосних і приголосних фонем.	12	4	4	4	6	2		4
Тема 8. Акцентологія.	8	2	2	4	4			4

Тема 9. Склад як фонетична одиниця.	8	2	2	4	5	1		4
Тема 10. Інтоналогія.	8	2	2	4	5	1		4
Тема 11. Орфоєпія як розділ мовознавства.	7	2	1	4	5	1		4
Тема 12. Українська літературна вимова.	6	1	1	4	5	1		4
Тема 13. Графіка української мови.	7	1	2	4	5			5
Тема 14. Українська орфографія.	8	2	2	4	8	2		6
Тема 15. Найважливіші правила українського правопису.	8	2	2	4	6			6
Разом за модулем 2	80	20	20	40	55	10		45
Усього годин за курс	120	30	30	60	120	18	2	100

6.3. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1.	Фонетика як наука та її предмет.	2	
2.	Фонологія як наука та її предмет.	2	
3.	Голосні й приголосні фонемі та принципи їх виділення.	2	
4.	Звукові зміни.	4	2
5.	Чергування звуків і фонем.	2	
6.	Історичні чергування голосних і приголосних фонем.	4	
7.	Акцентологія.	2	
8.	Склад як фонетична одиниця.	2	
9.	Інтоналогія.	2	
10.	Орфоєпія як розділ мовознавства. Українська літературна вимова.	2	
11.	Графіка української мови.	2	
12.	Українська орфографія.	2	
13.	Найважливіші правила українського правопису.	2	
Разом		30	2

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна)	Кількість годин (заочна)
1.	Експериментально-фонетичні методи досліджень.	4	8
2.	Місце фоносемантики в курсі практичної фонетики української мови.	4	8
3.	Вивчення фоностильових явищ поетичного тексту методами експериментальної фонетики.	4	8
4.	Дискусійні аспекти класифікації голосних та приголосних фонем.	6	10
5.	Акцентема як одиниця акцентуації.	6	8
6.	Основні закони українського наголосу (за Іваном Огієнком).	6	8
7.	Історичні основи українського наголосу.	6	10
8.	Принцип висхідної звучності побудови складу.	6	10
9.	Орфографічні і технічні правила переносу слів.	6	10

10.	З історії літери <i>г</i> .	6	10
11.	Український правопис 2019 року: перелік основних змін.	6	10
	Разом	60	100

6.5. Індивідуальні завдання

Курс «Прикладне українське мовознавство» передбачає виконання двох видів індивідуального / командного проєкту із запропонованих. Кожен вид такої роботи оцінюється в **10 балів** за умови її успішного захисту.

До індивідуальних завдань належать:

- 1) запис відео для запам'ятовування правильного наголошування слів (тривалість до 5 хвилин);
- 2) аналіз порушення орфоепічних, акцентуаційних, графічних, орфографічних норм сучасної української літературної мови на матеріалі інтерв'ю, назв організацій та установ, інших носіїв текстової чи аудіоінформації;
- 3) зіставні дослідження фонетичних особливостей української та іншої мов;
- 4) дослідження особливостей діалектної вимови закарпатців та інші.

ПЕРЕЛІК ТЕМ ДЛЯ КУРСОВИХ РОБІТ

1. Особливості синтаксичного словосполучення говірки села (на матеріалі певного населеного пункту).
2. Фразеологізми в українських закарпатських казках.
3. Ономастичний простір художньої прози (на матеріалі твору/творів письменника).
4. Літературно-художні антропоніми як засіб увиразнення українського регіонального колориту (на матеріалі творів).
5. Епітет як ознака індивідуального стилю письменника (на матеріалі творів).
6. Фонетико-стилістичні засоби в поетичних творах (на матеріалі збірки поезій).
7. Мовні засоби художньої виразності твору/збірки творів (на вибір).
8. Історія української мови в наукових студіях.
9. Основні тенденції розвитку новітньої ономастичної лексикографії.
10. Стилістична роль звертання у творах (на вибір).
11. Стилістика порівняльних зворотів у романі (на вибір).
12. Дискусійні питання класифікації фонем в українській лінгвістиці.
13. Діалектна лексика в українських закарпатських казках.
14. Календарно-обрядова лексика в говірці села...
15. Специфіка функціонування іменникової демінутивної лексики в українських народних піснях.
16. Лексика, пов'язана з людиною та її рисами, в говірці с. ... району.
17. Літературно-художня псевдонімія (за романами сучасних авторів).
18. Фраземіка роману «Обітниця» Володимира Лиса.
19. Мікротопонімія говірки села... .
20. Топонімічна проблематика в науковій спадщині В.В. Німчука.
21. Іменникові засоби на позначення сміху в романі В. Винниченка «Сонячна машина».
22. Новітні і традиційні погляди на спільні та відмінні ознаки онімів і апелютивів.
23. Лінгвістичний аналіз прізвищ (на матеріалі антропонімів села (міста)...).
24. Семантико-мотиваційна характеристика прізвиськ (на матеріалі антропонімів села (міста)...).
25. Неологізація лексики української мови (на матеріалі інтернет-видань).
26. Розмовна лексика в стилістичній системі художнього тексту (на матеріалі творів сучасної української літератури).
27. Василь Лавер – відомий дослідник діалектної фразеології.
28. Народний гумор у літературно-художніх антропонімах сатиричних творів (на вибір).

29. Ергоніміка м. ...: структурно-семантичний аспект.

Відпрацювання пропущених занять

Здобувач має можливість відпрацювати пропущені заняття із поважних причин шляхом виконання таких індивідуальних завдань:

1. Поглиблене вивчення джерел на предмет визначених тем і пошук додаткової інформації. Реферування наукових матеріалів.
2. Опрацювання та підготовка анотованих бібліографічних списків джерел із проблематики дисципліни.
3. Виконання додаткових вправ і тестових завдань за навчально-методичними матеріалами.

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

Технічні засоби: офісні додатки, сервіси «Moodle», «Google Meet», сайт електронного навчання УжНУ: <https://moodle.uzhnu.edu.ua/>

Обладнання: персональний комп'ютер, мультимедійний проектор, інтерактивна дошка.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Бондар О.І., Карпенко Ю.О., Микитин-Дружинець М.Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Лексикографія: навч. посіб. Київ: Академія, 2006. 368 с.
2. Пискач О.Д. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія: навчально-методичний посібник. Ужгород, 2023. 93 с.
3. Прикладне українське мовознавство. Фонетика. Фонологія. Орфоепія: навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти філологічного факультету спеціальності 035 Філологія спеціалізації 035.01 Українська мова та література освітньо-професійної програми «Українська мова та література. Літературна творчість. Документознавство та інформаційна діяльність» / Уклад. Г.В. Шкурко. Ужгород, 2023.
4. Сучасна українська мова: Лексикологія. Фонетика: підручник / А.К. Мойсієнко, О.В. Бас-Кононенко, В.В. Берковець та ін.; за ред. А.К. Мойсієнка; Київ. нац. ун-т ім. Т. Шевченка. Київ: Знання, 2013. 340 с.
5. Українська мова: Енциклопедія. Київ: Вид-во «Українська енциклопедія» ім. М.П. Бажана, 2000; 2-е вид., 2004; 3-є вид., 2007. 856 с.
6. Український правопис. Київ: Наукова думка, 2019. 391 с. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/%202019.pdf>

Допоміжна література:

7. Багмут А.Й., Борисюк І.В., Олійник Г.П. Інтонація як засіб мовної комунікації. Київ: Наук. думка, 1980. 243 с.
8. Головащук С.І. Словник наголосів. Київ: Наук. думка, 2003. 320 с.
9. Глуховцева К.Д. Складні питання сучасної української літературної мови. Вступ. Фонетика. Фонологія. Морфонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія. Лексикологія. Фразеологія. Лексикографія : навчальний посібник для здобувачів освітніх ступенів «бакалавр», «магістр». Вид. друге, доп. і переробл. Старобільськ: Державний заклад «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка», 2021. 265 с.
10. Дубчак О. Чути українською. У світі звуку[ў] і букв. Київ: Віхола, 2022. 192 с.

11. Етимологічний словник української мови: В 7 т. Київ: Наук. думка, 1982–2012. Т. 1–6.
12. Історія української мови: Фонетика / М.А. Жовтобрюх, В.М. Русанівський, В.Г. Скляренко. Київ: Наук. думка, 1979. 367 с.
13. Карпенко Ю.О. Вступ до мовознавства: підручник. Київ: Академія, 2006. 336 с.
14. Карпенко Ю.О. Фонетика і фонологія сучасної української літературної мови. Одеса: Чорномор'я, 1996. 143 с.
15. Комарова З.І. Сучасна українська літературна мова. Вступ. Фонетика і фонологія. Орфоепія. Графіка. Орфографія: збірник вправ і завдань для студ.-філол. вищих навч. закладів: навч. посібник. Умань: ПП Жовтий О.О., 2016. 129 с.
16. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства: підручник для студентів філологічних спеціальностей вищих навчальних закладів. Київ: Академія, 2004. 368 с.
17. Кюнцлі Р.В., Пискач О.Д. Сучасна українська літературна мова. Фонетика. Фонологія. Орфоепія: курс лекцій і практичних завдань. Львів, 2010. 300 с.
18. Лінгвістичний аналіз: методичні розробки для студентів українського відділення філологічного факультету / укл.: Г.І. Вовченко, А.М. Галас, О.Д. Пискач, Т.М. Розумик, І.В. Сабадош. Ужгород, 2012. 31 с.
19. Наконечна Л.Б. Сучасна українська мова: Фонетика. Орфоепія. Морфонологія. Графіка. Орфографія: посібник. видання 2-е, доповнене і перероблене. Івано-Франківськ: НАІР, 2014. 108 с.
20. Орфоепічний словник української мови: В 2 т. / уклад.: М.М. Пешак та ін. Київ: Довіра, 2001–2003. Т. I. 955 с.; Т. II. 918 с.
21. Пискач О.Д., Гоца Е.Д. Сучасна українська мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія: навчально-методичний посібник для студентів I курсу українського відділення філологічного факультету. Ужгород, 2022. 116 с.
22. Пискач О., Лавер О. Орфоепічний практикум: методичні розробки до практичних занять для студентів II курсу філологічного факультету, спеціальність «Українська мова та література». Ужгород, 2015. 55 с.
23. Погрібний М. І. Орфоепічний словник. Київ: Рад школа, 1984. 629 с.
24. Сучасна українська літературна мова: Вступ. Фонетика / за заг. ред. І.К. Білодіда. Київ: Наукова думка, 1969. 436 с.
25. Сучасна українська літературна мова: збірник вправ: навч. посібник / М.Я. Плющ, О.І. Леута, Н.П. Гальона. Київ: Вища школа, 1995. 284 с.
26. Сучасна українська літературна мова: підручник / А.П. Грищенко, Л.І. Мацько, М.Я. Плющ та ін.; за ред. А.П. Грищенка. [3-є вид., перероб. і допов.]. Київ: Вища школа, 2002. 439 с.
27. Сучасна українська літературна мова: підручник / М.Я. Плющ, С.П. Бевзенко, Н.Я. Грипас та ін.; за ред. М.Я. Плющ. Київ: Вища школа, 2001. 430 с.
28. Сучасна українська літературна мова: Фонетика. Фонологія. Орфоепія. Графіка: Практикум: навчальний посібник / за ред. М.М. Фащенко. Київ: Академія, 2010. 176 с.
29. Сучасна українська мова: підручник / О.Д. Пономарів, В.В. Різун, Л.Ю. Шевченко та ін.; за ред. О.Д. Пономарева. [2-ге вид., перероб.] Київ: Либідь, 2001. 400 с.
30. Тоцька Н.І. Голосні фонемі сучасної української літературної мови. Київ: Вид-во Київ. ун-ту, 1973. 193 с.
31. Тоцька Н.І. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, орфоепія, графіка, орфографія. Київ: Вища школа, 1981. 183 с.
32. Українська літературна вимова і наголос: Словник-довідник / за ред. М.А. Жовтобрюха. Київ: Наук. думка, 1973. 724 с.
33. Хомич Т.Л. Сучасна українська літературна мова: Фонетика, Фонологія, Фономорфологія, Орфоепія, Графіка, Орфографія : Першокурснику на допомогу. Чернігів: НУЧК імені Т.Г. Шевченка, 2019. 116 с.
34. Шевельов Ю. Історична фонологія української мови. Харків: Акта, 2002. 1054 с.

35. Шкуратяна Н.Г., Шевчук С.В. Сучасна українська літературна мова: Модульний курс. Київ: Вища школа, 2007. 823 с.
36. Ющук І.П. Українська мова. Київ: Либідь, 2005. 640 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

37. Онлайн-бібліотека «Горох». URL: <https://goroh.pp.ua/>
38. Сайт Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. URL: <http://nbuv.gov.ua>
39. Словник української мови: В 11-ти томах. URL: <https://sum.in.ua/>
40. Словник української мови: У 20-ти томах. URL: <https://sum20ua.com/Entry/index?wordid=24&page=0>
41. СловникUA. URL: <https://slovnyk.ua/>
42. Словопедія. URL: <http://slovopedia.org.ua/>